

Årsmelding 2018

Várdobáiki samisk senter

Várdobáiki etter renovering av bygg. Skissetegning ved Code arkitektur AS

Innhold

VÁRDOBÁIKI SAMISK SENTER	3
ORGANISASJON	4
<i>Organisasjonskart</i>	<i>4</i>
<i>Aksjeeiere</i>	<i>4</i>
<i>Styrets sammensetning</i>	<i>5</i>
ANSATTE	6
LOKALER	6
VIRKSOMHET	6
<i>Kultursenteret</i>	<i>6</i>
<i>Språksenter</i>	<i>8</i>
<i>Helsesatsing</i>	<i>12</i>
<i>Museum</i>	<i>13</i>
<i>Márkománák samisk barnehage.....</i>	<i>16</i>
LEIETAKERE	17
PROSJEKTER.....	17
ØKONOMI.....	17
AVSLUTNING.....	18

Várdobáiki samisk senter

Dette dokumentet er en årsmelding for Várdobáiki samisk senter for 2018. Várdobáiki har sitt virkeområde i Nordre Nordland og Sør-Troms.

Senteret er ett av flere samiske språk- og kultursenter i Norge som har fokus på bevaring og utvikling av samisk språk og kultur. Senteret er i hovedsak finansiert gjennomdriftstilskudd fra Sametinget og har særskilt ansvar for markasamisk og sjøsamisk kultur i regionen. Kultursenteret er delt inn i seks avdelinger: kultursenter, språksenter, museum, barnehage, helse og eiendom. Avdeling kultursenter er hovedsakelig et overbygg for de andre avdelingene med flere prosjekt og tiltak direkte organisert under avdeling kultursenter.

I juni 2018 flyttet Várdobáiki fra leide lokaler på Nautå i Evenes til eget bygg på Evenskjer. Deler av bygget var renoverert i 2018, og renovering fortsetter i 2019.

Gjennomførte enkeltstående prosjekt rapporteres i særskilte rapporter som sendes til tilskuddsgivere, flere av dem vil likevel bli nevnt i årsmeldingen. Várdobáiki vil med dette takke finansierer og brukere av senteret.

Else Grete Broderstad
Styreleder

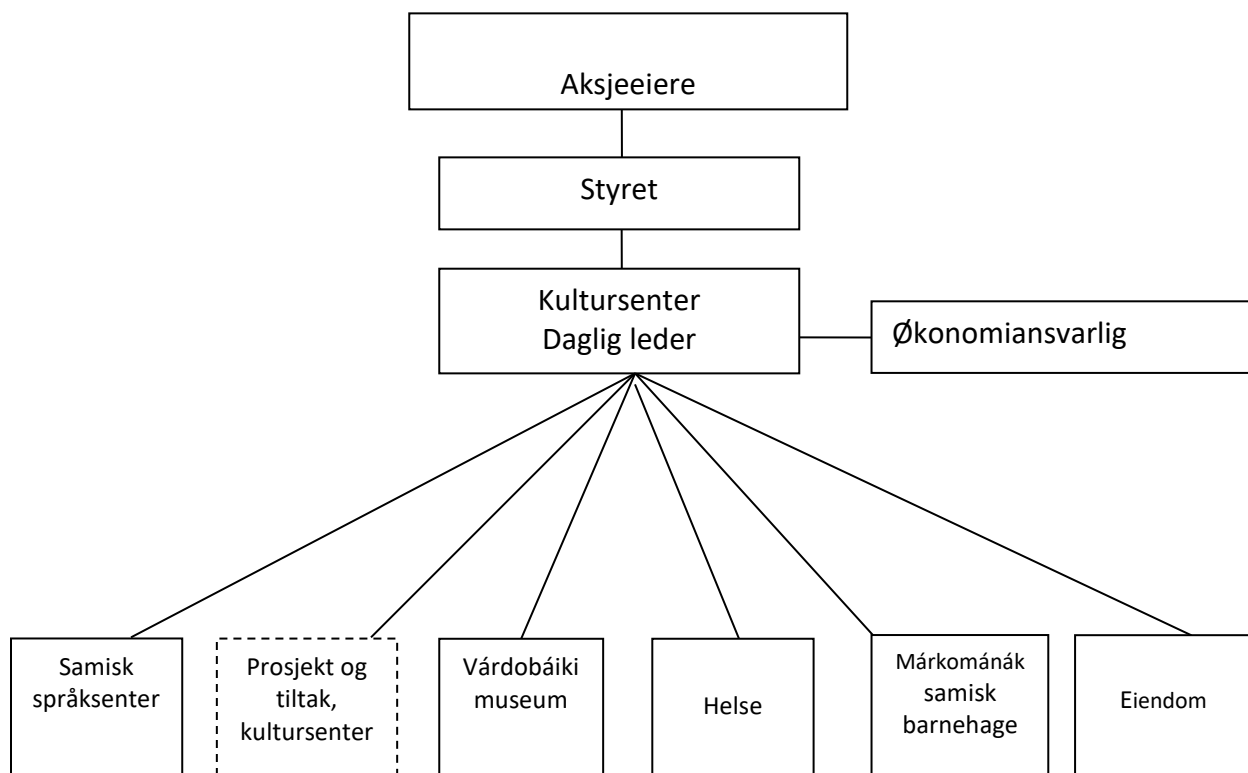
Kjersti Myrnes Balto
Daglig leder

Organisasjon

Formål: Selskapet Várdobáiki AS er et samisk senter med formål å videreføre samisk språk, kultur og samfunnsliv i regionen. En spesiell oppgave for Várdobáiki er å få realisert planene for kulturhuset Várdobáiki.

Organisasjonskart

Aksjeeiere

Sametinget har 600 aksjer.

Kommunene Ballangen, Evenes, Gratangen, Narvik, Salangen Skånland og Tjeldsund har til sammen 286 aksjer.

Sameforeningene: Bálák sámesearvi/Ballangen sameforening; Bjerkvik og omegn sameforening-NSR; Dieiddanuorguovllu nuorak; Harstad og omegn sameforening-NSR; Hinnøy og omegn sameforening-NSR; Samenes folkeforbund-SFF; Hålogaland samiske forening-SFF; Loabágáiddi siida-SFF; Ofoten samiske forening og andre lag og foreninger: Márkomeannu searvi; Partiet Rødt, Harstad; Sandmark bygdeutviklingselskap SABUS AS; Sárahká Sellju AL (eier av

barnehagebygg); Skániid girjie AS (bokforlag); Stuornjárgga sámi duodji (forening for samisk duodji) og Troms reindriftssamers fylkeslag-NRL har til sammen 150 aksjer.

115 privatpersoner har 207 aksjer

Totalt er det 1243 aksjer fordelt på 138 eiere. Hver aksje tilsvarer en stemme på generalforsamlingen.

Styrets sammensetning

Etter vedtektsendring i 2015 er styret sammensatt av 5 styremedlemmer. Ulike grupperinger har vedtektsfestet rett til å foreslå kandidater.

Etter generalforsamlingen i 2017 og frem til generalforsamling i 2018 bestod styret av:

Forslagsstiller	Styremedlem	Personlig vara	Funksjonstid
Organisasjoner	Else Grete Broderstad, valgt som styreleder	Liv Slettli	2017-19
Kommuner	Per Kristian Arntzen	Helene Berg Nilsen	2017-19
Sametinget	Susanne Langstrand-Andersen	Sigbjørn Skåden	2017-19
Personlige aksjonærer	Anne Marie Guttorm Graven	Håkon Brox	2016-18
Generalforsamlingen	Arild Pettersen Inga, valgt som styrets nestleder	Odd-Are Hansen	2016-18

Etter generalforsamlingen i 2018 har styret bestått av:

Forslagsstiller	Styremedlem	Personlig vara	Funksjonstid
Organisasjoner	Else Grete Broderstad, valgt som styreleder	Liv Slettli	2017-19
Kommuner	Per Kristian Arntzen	Helene Berg Nilsen	2017-19
Sametinget	Susanne Langstrand-Andersen	Sigbjørn Skåden	2017-19
Personlige aksjonærer	Anne Marie Guttorm Graven	Håkon Brox	2018-20
Generalforsamlingen	Arild Pettersen Inga, valgt som styrets nestleder	Odd-Are Hansen	2018-20

Ansatte

Várdoáiki hadde til sammen 20 ansatte ved utgangen av 2018. Det ble tilsatt språksenterleder fra høsten 2018. Det var 7 ansatte i sesongarbeid på museum sommeren 2018. I tillegg har vi hatt andre arbeidstakere som har vært leid inn til ulike oppgaver av ulik varighet. Det ble i 2018 registrert 78 personer via vårt lønnsystem, herunder feriepenge- og honorarutbetalinger, inkludert personer ansatt hos Márkomeannu ut juni. Som følge av at store deler av virksomheten på senteret er prosjektbasert er det relativt stor bruk av midlertidige stillinger og innleide ressurser. Várdoáiki var med i ordningen inkluderende arbeidsliv, og fulgte regelverket som gjelder for IA-bedrifter.

Lokaler

Várdoáiki flyttet i juni 2018 fra leide lokaler i Nautå Næringsbygg på Evenskjer til nyrenoverte kontorlokaler i eget bygg i Skånlandsveien 78 på Evenskjer. Bygget var kjøpt i 2017. I vårt nye bygg er det pr januar 2019 femten kontor og møterom, av disse er fire kontor leid ut. Framleie kontraktene som Várdoáiki hadde på Nautå ble videreført som leiekontrakter på Evenskjer. I tillegg ble det tegnet en ny leiekontrakt. I plan 1 vil det bli tre kontor, publikumsareal, museum, galleri, møterom, kursrom og kjøkken.

Várdoáiki driver Márkománák samisk barnehage i Planterhaug/Lánjttedievvá i Skånland. Barnehagen er lokalisert i bygg eid av Sáráhka sellju AL. I forbindelse med gjennomføring av ulike tiltak leies forskjellige grendehus og andre halv-offentlige lokaler etter behov. Várdoáiki museum har ansvar for drift av Gállogieddi samisk friluftsmuseum og har ansvar for vedlikehold av bygninger på tunet. Samiske lag og foreninger har fri tilgang til å bruke Várdoáikis lokaler til forskjellige møter og tiltak.

Virksomhet

Várdoáikis virksomhet deles i barnehage, museum, språk, kultur, helse og eiendom. Hver av disse virksomhetsdelene, bortsett fra eiendom, er finansiert over egne driftsmidler samt med prosjektmidler til spesielle tiltak. Avdeling eiendom ble etablert da senteret ble eier av bygg.

Kultursenteret

Várdoáiki er et overbygg for alle funksjoner under organisasjonen og ivaretar drift av kultursenteret. Daglig ledelse, videreutvikling, økonomisk planlegging, prosjektstyring, oppfølging, personalansvar og utleie er eksempler på funksjoner som knyttes til drift av senteret. I tillegg organiseres en del prosjekt direkte under kultursenteret.

Kunst og kulturformidlingsenhet Galleri Várdoáiki

Galleri Várdoáiki venter fortsatt på å gjenoppstå i nye lokaler. I mellomtiden har galleriet og mulighetene dette gir i turismesammenheng vært drøftet på samlinger arrangert av Nord-Norsk reiselivs samiske satsing Johtit. Nye ideer som kunstvandring der en ser på kunsten som er

kjøpt inn på Várdobáiki har vært løftet og planlagt. Dette viser noe av potensialet som ligger i galleriet vårt.

Samarbeid med Márkomeannu samisk festival

Márkomeannu leier kontor hos Várdobáiki. Várdobáiki hadde ansvar for regnskapsfunksjoner for Márkomeannu ut regnskapsåret 2017.

Várdobáiki anser Márkomeannu som en viktig arena for synliggjøring av samisk kunst og kultur i regionen. Festivalen er spesielt viktig for utvikling av samisk identitet, språk og kultur hos ungdom og barn og Várdobáiki prioriterer derfor samarbeidet med festivalen når det er mulig. Årets Várdobáiki seminar hadde tema samisk tradisjonsmat og foredragsholder var Máret Ravdna Buljo.

Ny bok om Elle og Ándá

Elle og Ándá erter nordlyset ble lansert 6. feb i Nord-Troms. Det var egen lanseringsturne med eventyrstund/høytlesing i barnehage/bokbuss og på Senter for nordlige folk. Det ble også gjennomført en turne i samarbeid med Bok- og kulturbussen i Sør-Troms gjennom hele 2018.

Samarbeid med Bok- og kulturbussen i Sør-Troms

Várdobáiki har fra 2011 hatt et samarbeidsprosjekt med Troms fylkeskommune. Várdobáiki har i samarbeid med Bok- og kulturbussen ansvar for det samiske tilbudet på bussen.

I 2018 ble følgende arrangement gjennomført i samarbeid med bok og kulturbussen:

- Turné, lesestund med *Elle og Ánda erter Nordlyset*, 56 oppsett med tilsammen 285 deltakere
- Turné, lesestund med *Elle og Ánda i gammen*, to oppsett med til sammen 13 deltakere
- Mørketidsfortelling på Skånland bibliotek med Simon Issat Marainen, to oppsett med til sammen 49 deltakere.
- Foredragsrunde med *Ingen fortalte nokka... Markesamisk kvinneliv*. Åtte oppsett med tilsamen 75 deltakere
- Foredragsrunde med *Foto og fortellinger Samisk liv 1910-1925*. Ti oppsett med tilsamen 164 deltakere
- Bok og kulturbussen er også en del av programmet på helsetreff når det er mulig.

Janne Olsby og Tone Elvebakk på turné med Elle og Ánda i gammen.

Samarbeidet med Kulturbussen er viktig. Várdobáiki får slik bidra til at den samiske kulturen kan vises frem gjennom bok- og kulturbussen i Sør-Troms. Det er en fin måte å nå frem med informasjon om samer og samiske forhold, spesielt til barnehagebarn og skolebarn.

Diverse møter og arrangement

- Várdobáiki har hatt besøk av og møter med Næring-, kultur og helse komite, Troms fylkeskommune, Troms fylkeskommune, Rom for kultur og Troms fylkeskommune angående tippemidler
- Det er avhold flere møter med Nord Norsk fartøyvernsenter og Sametinget angående bygningsprosjekt og kurs
- Flere møter med Skånland kommune angående renovering av bygg
- Besøk av ETS kunstforening som så på Várdobáikis kunst og hvor også Duodje instituhtta var med og presenterte duodji
- Besøk av den Johtit, det samiske reiselivsprosjektet
- Besøk av post-pensjonister på senteret og Gállogieddi
- Forskningsdagene 2018, seminar med tema Samisk muntlig språk og kultur som identitetsbygger hos barn og ungdom ble arrangert på Várdobáiki som et samarbeid med KUPA, Kunnskapsparken i Harstad og Skånland kommune
- Várdobáiki har vært samarbeidspart for Beivváas sami teahter ved visning av Snefrid
- Várdobáiki arrangerte teaterforestillingen *Arven du fikk* med Giron sámi teahter
- Duodjeinstituhtta arrangerte duodjeseminar på Várdobáiki, Várdobáiki var praktisk samarbeidspartner.

Foto og fortellinger

Várdobáiki sitt største 100-årsprosjekt; utstillingen *Foto & fortellinger* vandret videre. Den ble vist frem under Sámi vahkku i Harstad, med tilbud om tilrettelagt presentasjon til mellomtrinnet på skolene i Harstad. I tillegg ble den stilt ut på Museum nord avd Narvik og Sortland. Det ble også gitt tilbud om samme tilrettelagte presentasjon for mellomtrinnet på en egen turne i regi av Bok- og kulturbussen i Sør-Troms

Tore Hunds Rike

Sør-Troms regionråds prosjekt i tilknytning til det store nasjonale 1000-årsjubileet i 2030. Várdobáiki har vært med i arbeidsgruppen i dette prosjektet

Språksenter

Arbeid med bevaring, styrking og synliggjøring av samisk språk er en av hovedoppgavene for Várdobáiki. For å ivareta denne oppgaven har språksenteret ved Várdobáiki en rekke språktiltak på gang til enhver tid. Språktiltakene finansieres gjennom driftsmidler fra Sametinget og Troms fylkeskommune og prosjektmidler fra Sametinget, Nordland fylkeskommune og Barentssekretariatet. Språksenteret har også fått aktivitetstilskudd fra Sametinget. Vårhalvåret 2018 hadde språksenteret lite faste ressurser tilgjengelig, men det var likevel stor aktivitet knyttet til språksenteret. Høsthalvåret 2018 ble Ann-Mari Thomassen tilsatt i 100 % stilling som språksenterleder. I tillegg er Klemet Isaksen Hætta i 50 % fast språksenterstilling. Hovedoppgaver for språksenteret er tiltak knyttet til kurs og språkarenaer.

Samiskkurs

Samiskkurs, nybegynner 2, oppstart september 2017 ble avsluttet 17.april 2018

Samisk viderekommende kurs 1, oppstart 23.oktober og ble avsluttet 19.mars 2019
Muntlig språktrening for barnehageansatte en gang pr uke, oppstart 24.september og fortsatte til påsken 2019. <

Språkarenaer

Sámástallan

Sensommer 24. – 26. august 2018 ble det arrangert Sámástallan i Rákkasorda/ Bjørkliden. Dette var et samarbeid mellom Várdobáiki og Duoddára searvi. Målgruppen var personer som har behov for å trene på muntlig samisk. 14 deltakere og 6 språkressurser, til sammen 20 stk fra norsk og svensk side. Temaene var innhøsting av sennegress, natur og naturmerker, himmelretninger, planter, bli kjent og termer til det å lage bål. Deltakerne ønsket at neste Sámástallan arrangeres på norsk side.

Anna Sara Baer fra foreningen DUoddaras under Sámástallan på Rákkasorda/ Bjørkliden, høsten 2018

Språksatsing i Márkománák mánáidgárdi, Márkománák samisk barnehage

I barnehageåret 2017 til 2018 ble samiskspråklig språkressurs ved språksenteret tilsatt som pedagogisk leder. I 2018 har språksenteret hatt giellačeahppi i 60 % stilling i barnehagen. I tillegg har tiltakene *Giellanannen* og *Giellaoahpahalli* bidratt til at stillingen som samisk språkressurs har vært 100 %. Det er språksenteret som administrerer og finansierer dette gjennom aktivitetsmidler fra Sametinget. Det er innført Bravo på samisk som språkverktøy for alle barn. I tillegg har språksenteret innført tiltaket *Sámás mánáiguin* der en ekstra språkressurs har kommet til barnehagen ca 2 ganger i uka og snakket lokal samisk dialekt med barna og de voksne. I tillegg har språksenteret arrangert språkturer som ekstra tiltak for barn med samisk som et av sine morsmål.

28.juni deltok barnehagens ansatte på internt evalueringsmøte om samisk språkutvikling på Várdobáiki der man ble enige om hvordan satse videre på samisk språkstyrking.

Stullan

Stullan er et arrangement med hovedsakelig samiskspråklige barn og familier som målgruppe. Det er gjennomført 3 arrangement i 2018. Temaet 10.juni var baking av klappakaker. 4 barn og 2 foreldre deltok. Temaet 25.oktober var å lage tradisjonell visp av ris, samt lage trollkrem. 6 barn deltok og 3 foreldre. Temaet på Stullan 5.desember var duodji og det ble arrangert sammen med Stuornjárga sámi duodji på Duodjesiida. Det var mange deltakere, både barn og voksne. Deltakerne til Stullan kom fra Harstad, Evenes, Skånland og Borkenes.

Giellabeassi

Målgruppen er elever med undervisning i samisk på barneskole og ungdomsskole. Dette arrangeres i samarbeid med skolene og samisklærere som deltar.

Giellabeassi (språkreir) for mellomtrinnet 5. – 7.kl ble gjennomført 2 ganger:

- 12. – 13. mars i Borkenes der temaet var vinter og snø. 11 deltakere
- 25. – 26. september på Boazuvázzi i Kåringen der laging av kateboks, sløye fisk, bake gáhkku, plukke tyttebær var noen av temaene.

Giellabeassi for småtrinnet 1. – 4. kl ble gjennomført 2 ganger:

- 18. juni i Evenestangen der tang og tare, tangsuppe, skjell og laging av bål var temaer. 21 elever deltok, samt samisklærere
- 17. september på Gállogieddi der innhøsting av juopmu/syregress, samiske bokstaver og tall, bli kjent og lage bål var noen av temaene

Giellabeassi for ungdomstrinnet 8. – 10. kl for skoleåret 2018/19 ble gjennomført i september 2017 på Boazuvázzi i Kåringen.

Giellaboddu/lesetrening/lesearena for eldre

Som oftest et månedlig tiltak som gjennomføres i forbindelse med Várdobáikis helsetreff. 7 arrangement. Ulike tema som salmer og sang, samiske fortellinger, ord og uttrykk.

Sanggruppen Várdobiegga

Sanggruppen Várdobiegga har øvelser 2-4 ganger pr mnd. Sanggruppen er en godt fungerende samisk språkarena. I 2018 har gruppen hatt deltatt i Murmansk på en stor konkurranse blant kulturutøvere i Russland og andre land, til sammen over 30 grupper. Várdobiegga fikk vist frem samisk joik, sang og kultur og fikk en spesiell premie for framføringen. Várdobiegga deltok også på konsert på Pedagogisk college. Inna Amundsen var hovedartisten og Várdobiegga deltok med sang og joik etter Innas opptreden. I tillegg svarte koret på spørsmål fra ungdommer på colleet om samiske klær og kultur.

Várdobiegga på tur i Arkangelsk regionen. Samarbeid med grupper fra Naryan-Mar og Arkangelsk

I oktober 2018 deltok Várdobiegga i Arkangelsk i et samarbeidsprosjekt med den nenetsisk sang- og teater gruppen Ilebts fra Naryan-Mar og med pomorsk gruppe Kevrolskie Zhonki. Det ble først arrangert konsert med Várdobiegga og Kevrolskie Zhonki i Kevrola der den pomorsk gruppen er fra. Etterpå reiste begge gruppene til Arkangelsk der de møtte den nenetsiske gruppen Ilbets. Resultatet ble en trekulturell konsertforestilling på et historisk museum for det norsk-russiske kulturforumet og på et musikkcollege for musikkstudenter. Inna Amundsen deltok for øvrig med solokonsert på musikkcolleget. Barentssekretariatet i Arkhangelsk og på Naryan-Mar bidro både i planleggingen og gjennomføringen av Trekulturelt møte. Kultursentrene Karpogor og Kevralsk, samt det etnokulturelle senteret i det nenetiske autonome fylket og Zjõki bidro også i planleggingen og gjennomføringen.

Várdobiegga hadde opptreden på åpning av samisk uke i Harstad, på landsmøtet til Sámiid Duodji, på åpning av kunstutstilling i regi av ETS kunstforening, på Forskningsdagene arrangement på Várdobáiki og på samisk-norsk gudstjeneste og julegudstjeneste i Evenes kirke.

Sámástit duddjodettiin

Språksenteret har samarbeidet med Vesterålen sameforening og Duodjeinstituhtta om arrangering av språktiltaket *Sámástit duddjodettiin* i Sortland. 8 deltakere gjennomførte 2 språkhelger i Sortland 19. – 20. oktober, fredag 16. – 17. nov og en ukedag 11. desember. Samiskspråklige temaer var hilse og presentere seg, fortelle hvor man bor, stedsnavn, alder, telefonnummer og mailadresser på samisk, duodjetermonologi knyttet til å sy gáfeseahkka, fortelle hva man driver med mens man lager gáfeseahkka. Duodjeinsituhtta hadde ansvaret for de duodjefaglige målene knyttet til å sy gáfeseahkka. Deltakerne ønsket fortsette med duodji på samisk fremover også.

På Duodjesiida i Trøssemark ble *Sámástit duddjodettiin* gjennomført 5 onsdager i 2018 i samarbeid med Stuornjárga sámi duodji. Dette ble gjennomført på onsdager der Stuornjárga sámi duodji allerede arrangerer åpen Duodjesiida. Antall deltakere varierte fra 5 – 12 stk. Samtalen ble på en naturlig måte på samisk og deltakerne motiverte hverandre til bruk av samisk under gjøring av duodji.

Språksenteret deltok en gang sammen med Stuornjárga sámi duodji under mønsterlagning av gákti på Heggen i Harstad.

Várdobáikis stedsnavnsutvalg og stedsnavn

Várdobáikis stedsnavnutvalg har gjennomført 3 møter i 2018, 22.06, 13.09 og 10.12.

Stedsnavnutvalget har arbeidet med navn på nordsiden av Gratangsfjorden. Utvalget har gjennomgått stedsnavna i Lødingen og gitt uttalelse på behandling av samiske stedsnavn i kommunen. Utvalget har forankret språksenterets stedsnavnprosjekt Hålogalandsveien i stedsnavnutvalget. Utvalget har gjennomgått henvendelse fra Ofoten Friluftsråd vedrørende navn etter turiststi fra Gratangsbotn til Øse. Det var ønske om kvalitetssikring av innsamlede stedsnavn og det fulgte stedsnavnutvalget opp. Utvalget har behandlet og foreslått navn på bruer og tunneller etter Hålogalandsveien og har gitt uttalelse vedrørende samisk navn på Møysalen.

Resultater fra Stedsnavnsutvalgets arbeid over flere år viser seg ved at det nå er mange kommuner som setter opp samiske skilt. I 2017 er det for eksempel skiltet med samiske stedsnavn i Harstad, Narvik og Evenes.

Annet

Det er gjennomført møter med Heggen vgs og Troms fylkeskommune angående samiskundervisning og rekruttering Heggen vgs, samt møte med Skånland kommune og Skånland skole angående samiskundervisningen

5.mars ble det arrangert et miniseminar om duortnosámegiella ved Olle Kejonen, ca 15 deltakere Språksenteret informerte om språktiltak og prosjekter for Troms fylkestings nærings, kultur og helsekomite 25.april.

Språksenteret har deltatt på Sametingets språksentertreff i Snåsa og i Oslo.

Språksenteret har deltatt på møte med Wikimedia Norge under Márkomeannu. Målet er flere samiskspråklige innlegg på Wikimedia Norge.

Språksenteret deltok med innlegg om Bravo språkverktøy under Forskningsdagene, arrangement på Várdobáiki.

Samarbeidsprosjektet med Ped college i Murmansk, Murmansk barnehage nr 136 og Samisk centrum i Lujávri om produksjon av et aktivitetshefte for barnehager har pågått også i 2018- Heftet skal utgis på 4 språk, nordsamisk, kildinsamisk, russisk og norsk. Det ble gjennomført et prosjektmøte på Ped.College februar 2018.

Språksenteret har bidratt med oversettelser o.l for andre avdelinger i Várdobáiki.

Språksenteret hadde Lohkanboddu på Márkomeannu.

Helsesatsing

Helsetreff

Helsetreff er et månedlig tilbud der eldre samer samles til samisk lesetrening, sosialt samvær, foredrag med forskjellig tema, trim, samt salg av middag. Bok- og kulturbussen i Sør-Troms har vært tilstede på noen av treffene.

Helsetreffene er utviklet ved Várdobáiki samisk senter og igangsatt første gang i 2003. Det har blitt arrangert 8 helsetreff i 2018. Tema har vært

- Maria Mortensson m band, og sør-samisk språk
- ETS medisinske senter- hvilket tilbud gis og hvordan kan vi bruke det?
- v/ helsesekretær Renee Andersen og sykepleier Elisabeth Gullholm, ETS medisinske senter
- Aktivt hverdagsliv kontra fallfare v/Ingjerd Eriksen, ergoterapeut
- Hvordan ble landskapet i Ofoten til? V/geolog Geir Elvebakk Moski
- influensavaksine
- Brannsikkerhet v/brannsjefen i Evenes og Skånland
- Tannhelse og tannhelserettigheter i Norge v/tannlege Julie Marie Haabeth Brox
- Kognitive funksjoner: forskjellige sider ved hvordan vi tenker v/ Ann Jørgunn L Sara, psykolog i spesialisering i klinisk nevropsykologi
- Helsetreff på tur til Hamarøy/Steigen

Várdobáiki har vidare bidratt til : *Samarbeid og informasjonsarbeid*

- Planlegging av fagdag med tema samer og rus. Fagdagen er lagt til ukene rundt 6.februar hvert år, men ble ikke arrangert i 2018. Foreleserne vi hadde ønske om, hadde ikke anledning.
- Samarbeid med Evenes kommune om folkehelseuka.
- Vært med i arbeidsgruppe for utredning og videreføring av utviklingscenter for den samiske befolkning, ledet av helsedirektoratet.
- Veiledning/rådgivning i forbindelse med tilbud til samiske brukere på Viken senter
- Samarbeid med UiT Norges arktiske universitet, campus Harstad angående studie av levekårene til samer med utviklingshemming.
- Sitter i ressursgruppen for revidering av master i funksjonshemming og deltakelse, Norges arktiske universitet, campus Harstad
- Høringskonferanse etiske retningslinjer
- Strategisk videreutvikling av spesialisthelsetjenesten til den samiske befolkningen, Nordland fylke

Verdensdagen for psykisk helse

Skånland kommune har et mangfoldig og stort program i en uke i forbindelse med den verdensomspennende dagen for psykisk helse 10. oktober hvert år. Várdobáikis helseavdeling er invitert inn i komiteen og samarbeider om programmet.

Museum

2018 har vært et aktivt år for museet, hvor formidling av kulturarv og kulturhistorie har stått i fokus med både publikasjoner, foredrag, guiding og utarbeidelse av informasjonsmateriell. Sentrale aktiviteter i 2018 har bestått av generell forvaltning og drift av museet så vel som Gállogieddi friluftsmuseum, samarbeid med Vilgesvárre, Kvandahlmuseet og andre museer, deltakelse i større prosjekter og ledelse av Samisk Museums lag, samt deltakelse i felles senterarrangementer, møter og flytting til nye lokaler.

Personell

Det er knyttet en 100% fast stilling som museumsleder til museet. I tillegg har det vært et 100% engasjement som fagkonsulent innen museum. Det har også vært engasjert flere prosjektmedarbeidere i tilknytning til kulturminneregistrering og prosjekter innen immateriell kulturarv. Ved Gállogieddi friluftsmuseum er det tilsatt vaktmester i ca. 30% stilling. I tillegg er flere guider tilsatt i sommersesongen ved Gállogieddi, og dette utgjør ca. 20% av et årsverk. I 2018 ble en av guidene engasjert som teamleder, noe som museet har hatt god erfaring med. Den administrative funksjonen til museumsleder har blant annet bestått av oppfølging av tidligere planlagte og oppstartede prosjekt, prosjektering av framtidige prosjekter, rapportering, drift av Gállogieddi med fag- og personalansvar for guidene, diverse uttalelser samt oppfølging av henvendelser til museet.

Gállogieddi friluftsmuseum

Várdobáiki museum har drifts- og forvaltningsansvar for Gállogieddi samiske friluftsmuseum. Hovedhuset på anlegget trenger omfattende vedlikehold på grunn av lekkasje fra tak. Museet har hatt sesongåpent fra 2. juni til 12. august. Det har vært ansatt syv guider og besøkstallene har hatt en svak oppgang i forhold til 2017. I forbindelse med sesongåpningen tok Geir Elvebakk Moski publikum med på ei tidsreise til da havet sto helt oppe ved Gállogieddi. Det ble servert kjøttsuppe til de fram møtte. I uke 30 ble Márkomeannu-festivalen arrangert på Gállogieddi, og museumsanlegget ble lukket for publikum i to dager. Det har vært flere grupper, både voksegrupper og barnegrupper, på besøk i løpet av sesongen. Gapahuken tilknyttet kulturstien er mye brukt både sommer og vinter av lokalbefolkningen.

Bygningsvern

Várdobáiki museum har bygningsvern som satsingsområde. Et omfattende arbeid med finansiering av restaurering og oppfølging av tidligere befarte og sikrede bygninger har pågått. Museet har flere pågående restaureringsprosjekter; Ole-gammen i Vilgesvárre samt ei løe og et stabbur i Grovfjord. Som en del av arbeidet med bygningsvern er det arrangert kurs i lafting. Kurset var et samarbeid mellom Várdobáiki samisk senter, Sametinget, Nord-Norsk fartøyvernssenter og Riksantikvaren.

Kulturminneregistreringer

I regi av museet har det vært gjennomført kulturminneregistreringer i Vassdalen med nære utmarks- og fjellområder (Narvik kommune) de tre siste år. Dette prosjektet vil videreføres i 2019. Det har også vært gjennomført registreringer av kulturminner i Kongsvikdalen (Tjeldsund kommune), og prosjektet med formidling av kulturminnene har vært under arbeid i 2018 og vil slutføres med oppsetting av informasjonsskilt i 2019.

Samlingsforvaltning

Sukkertang. I 2018 ble de fleste gjenstandene i museet registrert i PRIMUS (foto: Mathias Eilert Olsen 2018)

I forbindelse med flytting til nye lokaler, har museet fått både utstillings- og magasinplass. Arbeidet med ei basisutstilling er påbegynt, men fram til åpninga av denne skal mange deler på plass: Gjenstandssamling som museet har lite av, samlingsforvaltning inkludert innsamling av relevante gjenstander, kompetanseoppbygging i utstillingsarbeid og ferdigstilling av lokalene, samt prosjekter som planlegges inn i utstillinga. Alt dette er påbegynt i 2018. Av Bååstede-gjenstander blir til sammen 28 gjenstander (31 gjenstandsnumre) tilbakeført når museet har fått tilfredsstillende magasin-forhold. Selv om Várdobáiki museum har ferdigforhandlet hvilke gjenstander som skal tilbakeføres til museet fra Norsk Folkemuseums og Kulturhistorisk museums samling i Bååstede-prosjektet, har museet vært engasjert i Bååstede hele 2018. Prosjektet *Felles samlingsforvaltning for fem museer i Troms* som Várdobáiki har deltatt i, har gitt verdifull kompetanse og innsikt i museal samlingsforvaltning og implementering av verktøy for forvaltning av og prioritering i samlinger. Dette prosjektet ble sluttført i 2018. Det har vært jobbet mye med registrering av museets gjenstander, og dette arbeidet gjøres kontinuerlig.

Prosjekter

Museet har flere prosjekter innen immateriell samisk kulturarv.

- Det flerårige prosjektet Samisk ytringsfrihet og samfunnsengasjement har hatt flere fellessamlinger i 2018, og videreføres til 2019. Prosjektet er finansiert av Norsk Kulturråd og skal dokumentere, synliggjøre, ta vare på og formidle nær samisk politisk og kulturell fortid i Nordre Nordland/Sør-Troms. Det er 25 samiske foreninger, organisasjoner og andre foretak som deltar, samt at Samisk Arkiv og Senter for samiske studier ved UiT er samarbeidspartnere.
- Prosjektet Dokumentasjon av markesamisk kvinneliv ble sluttført i 2018, samtidig som det ble gjennomført en omfattende formidling av prosjektet.
- Prosjektet Mestring av markesamisk mannsrolle ble startet opp i 2018 som en direkte oppfølging av kvinneprosjektet. Finansiering kom fra den nasjonale UNESCO-kommisjonen.
- Prosjektet Det levende Guds ord ble startet opp i 2018 og er et faglige grunnlag for deler av den kommende basisutstillinga. Prosjektet handler om den læstadianske vekkelsen gjennom å beskrive predikanten Jon Olai Elvebakk sitt liv og virke. Prosjektet er finansiert av Sametinget.

Formidling

Som sagt innledningsvis har Várdobáiki museum hatt formidling av kulturarv og kulturhistorie som et av sine hovedfokus, både til elever i skoleverket, allmennheten, turister, forvaltning og fagfolk. Dette har i hovedsak skjedd via årbokartikler, forelesninger, guiding og gjennom aktiviteter på Gállogieddi friluftsmuseum. Ved forespørsler fra eksterne institusjoner har museumsleder holdt flere foredrag både nasjonalt og internasjonalt om ulike tematikker knyttet til samisk kulturarv, og er oppnevnt i flere faglige styrever/utvalg/oppdrag. Både Várdobáiki sin hjemmeside og Facebook-side blir aktivt nyttet i informasjon.

Márkománák samisk barnehage

Várdobáiki driver Márkománák samisk barnehage, som ligger i fine omgivelser i Lánttedievvá/Planterhaug i Skånland kommune. Barnehagen har fine utearealer midt i det samiske kulturlandskapet, med skog, mark og fjell som sin leke- og læringsarena.

Eier har tilpasset barnehagens uteområde for at det skal være best mulig egnet til samisk barnehagedrift. Her er blant annet gamle, stabbur og bål plass.

Barnehagen har tjuvfem plasser i alderen ti mnd. til seks år. Barnehagen finansieres over eget budsjett med kommunalt tilskudd til private barnehager og foreldrebetaling. Som samisk barnehage får Márkománák også tilskudd fra Sametinget. Barnehagen har som særskilt formål å styrke barns identitet som samer ved å bruke samisk språk og å formidle samisk kultur, levesett og samfunnsforhold. Barnehagen er forøvrig underlagt generell lovgivning for barnehager.

Várdobáiki er svært fornøyd med samarbeidet med eierne av bygget og er opptatt av å opprettholde denne gode dialogen.

Av barna i barnehagen var det ved utgangen av høsten 2018 syv barn som har samisk som hjemmespråk. For de øvrige barn er samisk en del av den daglige hverdagen i barnehagen, noe som utgjør et godt utgangspunkt for videre språkopplæring.

Barnehagen har fra 2012 hatt samordna opptak med kommunen. Barnehagens opptakskrets er Skånland og Evenes kommuner. De som søker til Márkománák må søke gjennom kommunens hjemmesider. Styrer er med på opptaket.

Márkománák samisk barnehage, Planterhaug i Skånland.

Fra og med januar 2018 har vi hatt en stabil midlertidig ansatt giellačeahppi i deltidsstilling. Dersom barnehagen skal kunne være en reell aktør i arbeidet med på å revitalisere samisk språk i regionen, er det nødvendig at det tilføres mere ressurser i form av ekstra samiskspråklig personell. Det er nødvendig med en ekstra person, giellačeahppi, i fast, 100% stilling for å sikre at hele barnehagen har et jevnt fokus på samisk språk og å gi barnehagebarna et tilfredsstillende tilbud. Barnehagen har brukt Bravo på samisk som hjelpemiddel i språkopplæringa, noe som har fungert godt. Det har også vært en generell satsing på opplæring i samisk for personalet i barnehagen.

Samlet har språksatsingen vist resultater. Barn med samisk som hjemmespråk bruker samisk mer i barnehagen og barn uten samisk som hjemmespråk har fått et godt ordforråd og svarer på samiske henvendelser, både på samisk og norsk.

Satsingsprosjektet på sunn mat ble avsluttet i august 2018. Barna har gjennom prosjektet blitt kjent med samisk mat, kortreiste råvarer og få et bevist forhold til sunn mat.

Barnehagen har også i 2018 arbeidet med iverksetting av ny rammeplan for barnehager som trådte i kraft høsten 2017.

Leietakere

Várdobáiki leier kontor til andre samiske organisasjoner/institusjoner. Leietakere er Universitetet i Tromsø, (Senter for samisk helseforskning), Duodjeinstituhtta, Árran og Márkomeannu, som alle leier ett kontor hver.

Leietakere som var i bygget da vi overtok det:

LB Rør AS, Pro-bygg AS, Fysiovakuum AS, Presangen Evenskjer AS, En smak av, Kafé og spiseri AS

Várdobáiki forsøker å tilrettelegge kontorbehov for leietakerne så godt som mulig og anser leietakere som viktige samarbeidsparter i arbeidet for bevaring av samisk språk og kultur i regionen.

Prosjekter

Várdobáiki har en stor mengde aktive prosjekter.

23 aktive prosjekter i 2018

13 prosjekter ble rapportert og/eller avsluttet i 2018

10 prosjekter ble startet opp i 2018

Arbeid med prosjekt og prosjektfinansiering åpner for muligheter til å få gjennomført ulike tiltak som det ikke er rom for innenfor normalt driftsbudsjett. Deler av utgifter, egenandeler til prosjektene belastes likevel driftsmidlene på de ulike avdelingene. Kravet til egenandeler medfører igjen at det kan være vanskeligere å få rom til å ansette eksterne ressurser til å gjennomføre prosjekt, noe som i svært mange tilfeller er ønskelig.

Muligheter for å gjennomføre tiltak via prosjekt er viktig, det er likevel et mål å holde antall prosjekt på et nivå som gjør prosjektoppfølgning og gjennomføring godt håndterlig. Det er også et mål å gjennomføre prosjektene innenfor planlagt tidsperiode.

Økonomi

Várdobáiki finansieres av driftstilskudd fra Sametinget og Troms fylkeskommune samt prosjekttilskudd i 2018 fra Sametinget, Nordland fylkeskommune, Norsk kulturråd,

Barentssekretariatet og Den norske unesco-kommisjonen. Sametinget gir også aktivitetstilskudd til språksentrene.

Drift av Gállogieddi delfinansieres av Nordland fylkeskommune. Driftstilskuddene fra Sametinget gis til de ulike funksjonene, språksenter, museum, helse og kulturhus. Disse tilskuddene dekker hovedsakelig lønn til daglig leder, de forskjellige avdelingsledere samt andel av driftskostnadene. Deler av driftstilskudd blir også brukt til direkte brukerrettede tiltak. Várdobáiki oppnår en stor andel prosjektmidler i forhold til fast driftstilskudd og mye aktivitet er prosjektbasert og finansieres over eksterne prosjektmidler. Aktiviteten tilpasses oppnådd finansiering. Flere av de faste stillingene er fortsatt avhengig av finansiering over prosjekttilskudd/aktivitetstilskudd.

Omsetningen har i 2018 vært på 14,5 millioner. Av dette utgjør kr 2,6 mill omsetning for Márkománák samisk barnehage. Årsresultatet for 2018 viser et overskudd på kr 873 165,-. Dette er lavere enn budsjettet, og skyldes at lønns- og andre driftskostnader har økt forholdsvis mer enn økningen i inntekt. Egenkapital er balanseført med kr 5 036 000- (19,2 %) pr 31.12.2018.

Regnskapsføring og økonomifunksjoner blir gjort internt.

Avslutning

Várdobáiki har også i 2018 arbeidet intensivt med etablering i nye lokaler på Evenskjer, både i forbindelse med renovering og flytting. Renovering av plan 1 i bygget vil gjennomføres i 2019, og vil ferdigstilles høsten 2019. De nye lokalene vil inneholde publikumsdel med museum, galleri og kulturarena. Senteret vil sterkere kunne befeste sin rolle som sentral premissgiver i utviklingen av samisk språk og kultur i regionen. Bedre betingelser for synliggjøring og nettverksbygging vil styrke arbeidet til Várdobáiki.

Samisk språkstyrking i barnehagen er viktig og vil fortsatt prioriteres, noe som er i tråd med Sametingets prioritering i forhold til språksenterets aktivitet. Språksenteret er en sentral del ved senteret og bidrar til å styrke samisk språk i alle avdelinger ved senteret, noe som vil være spesielt viktig ved ferdigstilling av publikumsarealene.

Det er behov for å utvide staben ved senteret, spesielt for å kunne arbeide med formidling og ivareta oppgaver knyttet til publikumsbesøk.